

Μικρή βίβλος υπερφορολόγησης: Εκλογίκευση των φόρων για ανάπτυξη, επενδύσεις, δουλειές και μακροχρόνια βιωσιμότητα χρέους

Στο κλείσιμο του δευτέρου μνημονιακού κύκλου, η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με μια σημαντική πρόκληση: την αποκατάσταση του σημαντικού επενδυτικού κενού, ύψους 100 δις ευρώ, που αφήνει πίσω της η μακροχρόνια κρίση και ύφεση. Εμπόδια σε αυτή την πρόκληση αποτελούν η χαμηλή μη μισθολογική ανταγωνιστικότητα (λόγω υπερβολικής επιβάρυνσης με φόρους και εισφορές της εργασίας), η δύσκολη και ακριβή πρόσβαση σε χρηματοδότηση (ειδικά για τις ΜμΕ), τα πολλά εμπόδια στο επιχειρηματικό περιβάλλον και οι υψηλοί φόροι παντού. Το πρόβλημα της υπερφορολόγησης κατέδειξαν και οι πρόσφατες έρευνες του [ΟΟΣΑ](#) και των [Διανέοσις – IOBE](#). Το παρόν και η [παρουσίαση που το συνοδεύει καταγράφουν](#) τη μεγάλη έκταση των ακραίων φορολογικών επιβαρύνσεων που κρατούν καθηλωμένη την Ελληνική οργανωμένη και νομοταγή επιχειρηματικότητα καθώς και την Ελληνική παραγωγική εργασία, εμποδίζοντας τον αναγκαίο μετασχηματισμό της οικονομίας και διατυπώνει τις προτάσεις της επιχειρηματικής κοινότητας, όπως επιβεβαιώθηκαν και στο πρόσφατο [Επενδυτικό Συνέδριο του ΣΕΒ](#).

Συγκεκριμένα, πέρα από την εκλογίκευση των επιβαρύνσεων στη μισθωτή εργασία, ο ΣΕΒ προτείνει:

- 1) τη συνδυαστική και σταδιακή μείωση κατά 30% των φόρων στα επιχειρηματικά κέρδη και τα διανεμόμενα μερίσματα, περιλαμβανομένων των ασφαλιστικών εισφορών, καθώς όπως προέκυψε από τη συζήτηση στο Επενδυτικό Συνέδριο μείωση κατά 10% του επιχειρηματικού φορολογικού συντελεστή αυξάνει 1,3% το ΑΕΠ,
- 2) τον εξορθολογισμό του μίγματος των έμμεσων και ειδικών φόρων, τελών, εισφορών, και επιβαρύνσεων σε – κρίσιμες για τον παραγωγικό μετασχηματισμό- δραστηριότητες, όπου αυτές ξεπερνούν τον μέσο όρο των αντίστοιχων επιβαρύνσεων σε άλλες χώρες της Ε.Ε.,
- 3) την εφαρμογή επενδυτικών φορολογικών κινήτρων για την προσέλκυση παραγωγικών επενδύσεων οι οποίες θα δημιουργήσουν νέες δουλειές και έσοδα στο δημόσιο,
- 4) την επιθετική προώθηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών και τιμολόγησης σε όλο το μήκος της εφοδιαστικής αλυσίδας στα πλαίσια της προσπάθειας αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής και του λαθρεμπορίου.
- 5) Λαμβάνοντας υπόψη τα δύσκολα δημοσιονομικά της χώρας, και εφόσον θεσμοθετηθούν τα παραπάνω, προτείνεται από τον ΣΕΒ να μένει -σε κάθε περίπτωση- προς φορολόγηση τουλάχιστον 30% από τα φορολογητέα κέρδη των επιχειρήσεων ετησίως.

Ο ΣΕΒ επιμένει πως ένα κράτος πρέπει να προσφέρει ένα σταθερό και αξιόπιστο φορολογικό πλαίσιο για την επιχειρηματική δράση. Ταυτόχρονα, πρέπει να παρέχει υπηρεσίες αδειοδότησης, απονομής δικαιοσύνης, εποπτείας της αγοράς, καθώς και υψηλής ποιότητας κοινωνικές υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης αντίστοιχου επιπέδου των πλέον ανεπτυγμένων χωρών της Ε.Ε., εφόσον επιθυμεί να τιμολογεί με τους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές της Ευρώπης. Για να διατυπώσει η χώρα μια πειστική πρόταση σε επενδυτές και εργαζόμενες οικογένειες δεν είναι απαραίτητο να έχει τους χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές. Αλλά πρέπει να αποφύγει τις αντιπαραγωγικές υπερβολές και ταυτόχρονα να εγγυάται την ανταποδοτικότητα που αρμόζει σε μια χώρα της Ε.Ε.

Η χώρα μπορεί να ανακάμψει δυναμικά με την προϋπόθεση να προωθηθούν οι ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις που δεν περιλήφθηκαν ποτέ στα προγράμματα προσαρμογής, να υλοποιηθούν σωστά αυτές που εκκρεμούν, να μειωθεί η φορολογική αβεβαιότητα και το μη μισθολογικό κόστος που επιβαρύνει ειδικά τη μισθωτή εργασία και τις εργαζόμενες οικογένειες του ιδιωτικού τομέα και να εκλογικευτούν μια σειρά από φορολογικές υπερβολές που δρουν ανασταλτικά στις επενδύσεις. Έτσι θα αποκτήσει μακροπρόθεσμους ρυθμούς ανάπτυξης και μια δημογραφική δυναμική που θα είναι συμβατή, μεταξύ άλλων, με τη μακροχρόνια δημοσιονομική φερεγγυότητα της χώρας και την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους.

Το παρόν συντάχθηκε σε συνεργασία με την Επιτροπή Φορολογικών Θεμάτων ΣΕΒ

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist

E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Advisor

E: mmtsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Advisor

E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

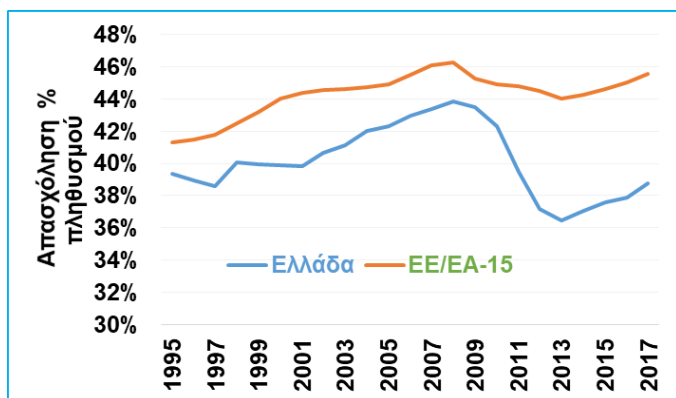

Εισαγωγή

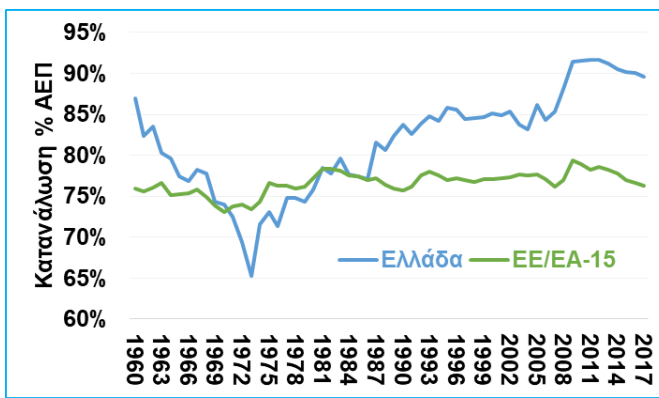
Η Ελλάδα στα χρόνια της κρίσης αναγκάστηκε να διορθώσει τα «τριπλά ελλείμματα» που είχε αναπτύξει στον κρατικό προϋπολογισμό, το εξωτερικό ισοζύγιο και την ανταγωνιστικότητα κόστους εργασίας. Κατά την οκταετία των προγραμμάτων προσαρμογής αποπειράθηκε η βελτίωση του ισοζυγίου του προϋπολογισμού καταρχήν με γενικευμένες αυξήσεις φόρων, οι οποίες συνεχίζουν έως και σήμερα, επικουρούμενες από σημαντικές περικοπές δημοσίων δαπανών, και κυρίως των συντάξεων.

Το εξωτερικό ισοζύγιο διορθώθηκε κυρίως μέσω της υποχώρησης των εισαγωγών, που αντανakλούν την πτώση του βιοτικού επιπέδου και την υποχώρηση της παραγωγής πολλών μεσαίων μεταποιητικών μονάδων, εξέλιξη στην οποία είχε μεγάλη συνεισφορά η ένταση της πολιτικής αβεβαιότητας και η επίπτωση αυτής στη χρηματοδότηση της ιδιωτικής οικονομίας ([Stagnation versus Growth in Europe, σελ. 155](#)). Και η ανταγωνιστικότητα κόστους διορθώθηκε αρχικά μέσω απολύσεων και στη συνέχεια, μετά τις μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, με μειώσεις αποδοχών και ανάκαμψη της απασχόλησης ([Who is to Blame for Greece, κεφ. 7](#)), καθώς οι μεταρρυθμίσεις που θα μπορούσαν να βελτιώσουν τη μη μισθολογική ανταγωνιστικότητα προχώρησαν με διστακτικότητα και συχνά με τμηματική μόνο υλοποίηση.

Παραμένει όμως, παρά την ανάκαμψη της απασχόλησης (κυρίως με χαμηλές αμοιβές), το σημαντικό κενό απασχόλησης σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρώπης (απασχολείται μόνο το 39% του πληθυσμού αντί 0,46% στην Ε.Ε., **Δ1**), το σημαντικό έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας (έλλειμμα εξαγωγών – εισαγωγών 10% ΑΕΠ στην Ελλάδα το 2017, αντί πλεονάσματος 2% στην Ε.Ε.), καθώς και η ασυνήθιστα υψηλή συμβολή της κατανάλωσης στο ΑΕΠ (90% στην Ελλάδα το 2017 αντί 76% στην Ε.Ε., **Δ2**). Μάλιστα, η απουσία δυναμικής βελτίωσης της συμμετοχής των επενδύσεων και του εξωτερικού ισοζυγίου αγαθών εκτός καυσίμων μαζί με την αδυναμία δυναμικής βελτίωσης της εικόνας της αγοράς εργασίας μετά από 8 έτη προγραμμάτων προσαρμογής αποτυπώνει την πραγματικότητα ότι ο ουσιαστικός διαρθρωτικός μετασχηματισμός της χώρας παραμένει ως μια μεγάλη πρόκληση.

Δ1. Απασχόληση ως % πληθυσμού. (AMECO)

Δ2. Κατανάλωση ως % ΑΕΠ. (AMECO)

Το έλλειμμα παραγωγής αντανakλά το έλλειμμα επενδύσεων και εξωστρέφειας και ταυτόχρονα συνδέεται άμεσα με το έλλειμμα απασχόλησης.

Η αδυναμία της χώρας να καλύψει αυτά τα ελλείμματα, έχει μια κρίσιμη, μεταξύ άλλων, γενεσιουργό αιτία: τη δομή του φορολογικού συστήματος και τις τεχνικές λεπτομέρειες εφαρμογής αυτού. Έτσι, ήδη πριν την κρίση το φορολογικό σύστημα έφερνε τη μισθωτή εργασία του ιδιωτικού τομέα σε δυσχερή θέση, γεγονός που οδήγησε στο φαινόμενο της, χωρίς στέρεες βάσεις όπως αποδείχθηκε και χωρίς τη δημιουργία αντίστοιχων θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, ταχείας ανάπτυξης που προηγήθηκε και οδήγησε στην κρίση.

Πρέπει οι φορολογικοί συντελεστές, αλλά και τεχνικές λεπτομέρειες που διαμορφώνουν την τελική φορολογική επιβάρυνση ειδικά σε εταιρικό επίπεδο, να διαμορφωθούν σε ανταγωνιστικά -για μια χώρα με μέση θεσμική ωριμότητα- επίπεδα, έτσι ώστε η επενδυτική πρόταση που διατυπώνει η χώρα σε εργασία και κεφάλαιο να είναι ρεαλιστική στην πράξη.

Την ίδια ώρα η χώρα προσφέρει από τις πλέον πενιχρές φορολογικές εκπτώσεις στις εργαζόμενες οικογένειες. Έχει από τις υψηλότερες επιβαρύνσεις στα διανεμόμενα κέρδη των ώρα που αντιμετωπίζει ουσιαστικές ρυθμίσεις του φορολογικού συστήματος που σχετίζονται άμεσα με τις παραγωγικές επενδύσεις, όπως οι αποσβέσεις, τη μεταφορά ζημιών και το συμψηφισμό τους με μελλοντικά κέρδη ή εντός ομίλου με ιδιαίτερα δυσμενή τρόπο, πάντα σε σχέση με τον ευρωπαϊκό ανταγωνισμό. Δεν φορολογεί μόνο με υψηλότερους συντελεστές την κατανάλωση. Φορολογεί ασυνήθιστα αυστηρά και τις υπηρεσίες που είναι κρίσιμες για τον τουρισμό, όπως οι μεταφορές προσώπων εντός της χώρας, τα καταλύματα και η εστίαση. Έχει την υψηλότερη φορολόγηση υπηρεσιών κινητών επικοινωνιών στην Ε.Ε. -και από τις υψηλότερες παγκοσμίως- την ώρα που η χώρα είναι ψηφιακός ουραγός στη ζήτηση ψηφιακών υπηρεσιών. Επίσης, φορολογεί με ιδιαίτερα αυξημένο συντελεστή την ενέργεια που καταναλώνουν μεταποιητικές δραστηριότητες «μεσαίας τάξης», επιδεινώνοντας έτσι ακόμα περισσότερο τις επιπτώσεις που έχει για την παραγωγική οικονομία η καθυστέρηση μιας σωστής απελευθέρωσης της αγοράς ενέργειας. «Καινοτομεί» φορολογικά εισάγοντας ειδικούς φόρους στην παραγωγή κρασιού και καφέ και υπερβάλλει σε ότι αφορά τη φορολόγηση της μπίρας. Μετά από συνεχείς αυξήσεις στους φόρους στα καύσιμα, δεν έχει υπάρξει αντίστοιχη αύξηση στα έσοδα ενώ μένουν πολλά να γίνουν ως προς την αποφασιστική αντιμετώπιση των εκτός νομικού πλαισίου και κανόνων αγοράς δραστηριοτήτων. Τέλος, υπερφορολογεί τα οιοπνευματώδη καθώς και τα καπνικά προϊόντα την ίδια ώρα που αδυνατεί να εμποδίσει την ανάπτυξη των δικτύων που διακινούν παράνομα και λαθραία προϊόντα. Έτσι, μειώνει τις θέσεις εργασίας στις νομοταγείς επιχειρήσεις και στερεί από πολλούς Έλληνες τη δυνατότητα να εξασφαλίσουν τα εισοδήματα που πλέον απαιτούνται για την πληρωμή των υψηλότερων για όλους, και επιπλέον πολύ προοδευτικών, φόρων κατοχής ακινήτων.

Προσθέτοντας σε αυτές τις φορολογικές επιβαρύνσεις και τους διάσπαρτους διοικητικούς περιορισμούς που αυξάνουν το κόστος κατά μήκος των αλυσίδων αξίας, συμπληρώνεται η εικόνα μιας χώρας που, παρά τις σημαντικές προσπάθειες που έχουν γίνει, συνεχίζει να αποθαρρύνει την παραγωγή. Αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο για την παραγωγή που καινοτομεί, απομακρυνόμενη έτσι από τις αποδεκτές από τη διοίκηση εδραιωμένες πρακτικές.

Η βελτίωση του παρονομαστή του λόγου φόρου / ανταποδοτικότητας είναι κρίσιμη ώστε η προσπάθεια εκλογίκευσης των φορολογικών υπερβολών να μην υπονομεύσει την επίτευξη των εύλογων δημοσιονομικών στόχων που συνάδουν και με τη μακροπρόθεσμη φερεγγυότητα της χώρας.

Παραμένει έτσι σήμερα, όπως και πριν την κρίση, α) το έλλειμα απασχόλησης καθώς το φορολογικό σύστημα αποτρέπει τη χρήση του συντελεστή «μισθωτή εργασία» στον ιδιωτικό τομέα και β) η οριζόντια υστέρηση επενδυτικής δραστηριότητας ειδικά σε ό,τι αφορά το πιο σύνθετο σε υλοποίηση μέρος της παραγωγικής οικονομίας. Συνεπώς ο «διαρθρωτικός μετασχηματισμός» της Ελληνικής οικονομίας, ο οποίος χρειάζεται ώστε αυτή να αφήσει οριστικά πίσω της την κρίση, απαιτεί μια νηφάλια αξιολόγηση του φορολογικού πλαισίου της χώρας, πέρα από την επίτευξη βραχυπρόθεσμων δημοσιονομικών στόχων, ώστε να αρθούν αυτές οι διαχρονικές στρεβλώσεις. Την ίδια ώρα, η 4^η βιομηχανική επανάσταση βαθαίνει με ιλιγγιώδεις ρυθμούς στις ώριμες βιομηχανικές οικονομίες, αφήνοντας ακόμη μεγαλύτερο κενό ανάμεσά μας. Διότι, όπως δείχνει η [σχετική καταγραφή](#), η Ελλάδα πλέον είναι «φοροπρωταθλητής» σε όλες τις διαστάσεις του φορολογικού συστήματος, ενώ παραμένει μια, από θεσμικής πλευράς, αναπτυσσόμενη χώρα – κάτι που δεν συμβαίνει σε καμία άλλη χώρα της Ε.Ε. ή του ΟΟΣΑ!

Παράλληλα, θα πρέπει οπωσδήποτε να βελτιωθεί [η ανταποδοτικότητα αυτών των επιβαρύνσεων](#). Σίγουρα υπάρχουν χώρες μέλη της Ε.Ε. που παραμένουν ανταγωνιστικές, όπως π.χ. οι χώρες της βόρειας Ευρώπης που επιβάλλουν αντίστοιχα υψηλούς φόρους με την Ελλάδα του σήμερα. Όμως, αυτές οι χώρες προσφέρουν, ως αποτέλεσμα της θεσμικής τους ωριμότητας, ένα σταθερό πλαίσιο οικονομικής δραστηριοποίησης καθώς και υψηλή ποιότητα δημοσίων υπηρεσιών που είναι σε αντιστοιχία με αυτές τις αυξημένες φορολογικές επιβαρύνσεις. Επιπλέον, συνεργάζονται εποικοδομητικά με την επιχειρηματική κοινότητα σε σύνθετα σχήματα διακυβέρνησης της αναπτυξιακής στρατηγικής κάθε χώρας, για την επίλυση των προβλημάτων που μπορεί να αντιμετωπίζουν υφιστάμενες επιχειρήσεις ή υποψήφιοι επενδυτές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η πρότασή τους για το ισοζύγιο επιβαρύνσεων / παροχών να παραμένει ανταγωνιστική – κάτι που δεν συμβαίνει στην Ελλάδα σήμερα. Η βελτίωση του παρονομαστή του λόγου φόρου / ανταποδοτικότητας είναι κρίσιμη όχι μόνο λόγω της θετικών επιπτώσεων που θα έχει στην αναπτυξιακή προοπτική της χώρας, αλλά επίσης ώστε η προσπάθεια εκλογίκευσης των φορολογικών υπερβολών να μην υπονομεύσει την επίτευξη των συμφωνημένων σε πολιτικό επίπεδο δημοσιονομικών στόχων που συνάδουν και με τη μακροπρόθεσμη φερεγγυότητα της χώρας.

Με μια τέτοια πρωτοβουλία θα εκπληρωθεί μια από τις βασικές προϋποθέσεις για την εξάλειψη των δυο κρίσιμων ελλειμμάτων της παραγωγικής οικονομίας, δηλαδή του «ελλείμματος επενδύσεων και εξαγωγών» και του «ελλείμματος απασχόλησης».

Φορολογία μισθωτής εργασίας ιδιωτικού τομέα

Ήδη προ της κρίσης, η Ελλάδα είχε ένα σημαντικό «έλλειμμα απασχόλησης», καθώς ο λόγος απασχολούμενων προς πληθυσμό ήταν ο χαμηλότερος στην Ε.Ε.. Μπορεί μετά από 8 χρόνια προγραμμάτων προσαρμογής και μια μεγάλη μείωση αποδοχών, η αγορά εργασίας να ανακάμπτει, αλλά αυτή η ανάκαμψη, όπως είδαμε (**Δ1**), απέχει σημαντικά από το να καλύψει τόσο τις απώλειες απασχόλησης και αποδοχών που καταγράφηκε στα χρόνια της κρίσης καθώς και της απόστασης που χώριζε τη χώρα από το μέσο όρο της Ε.Ε. προ της κρίσης.

Μία από τις γενεσιουργούς αιτίες αυτού του φαινομένου είναι η υψηλή φορολογική και ασφαλιστική επιβάρυνση του συντελεστή παραγωγής εργασίας, το μη μισθολογικό κόστος δηλαδή, που παραμένει σήμερα, περισσότερο από ποτέ ειδικά για την εργασία υψηλής εξειδίκευσης (**Δ3 & Δ4**), σε μη ανταγωνιστικά -για μια χώρα σαν την Ελλάδα- επίπεδα.

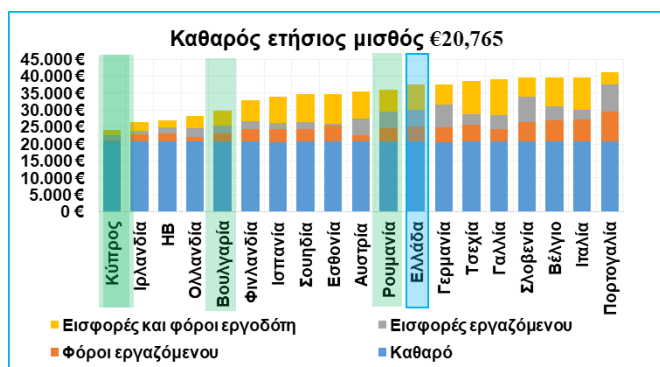
Στην Ελλάδα προ της κρίσης, η μισθωτή εργασία του ιδιωτικού τομέα αντιμετώπιζε μια διεθνώς μη ανταγωνιστική επιβάρυνση με ασφαλιστικές εισφορές, υψηλούς και προοδευτικούς φόρους, την ώρα που μάλιστα υπήρχε εύκολα προσβάσιμη η επιλογή της μικροεπιχειρηματικότητας και της αυτοαπασχόλησης με σημαντικά χαμηλότερη επίσημη (πχ τεκμαρτή φορολόγηση επαγγελματιών, αυτοτελής φορολόγηση σειράς εισοδημάτων) ή ανεπίσημη (μέσω της ανοχής στη φοροδιαφυγή), φορολογική επιβάρυνση. Επιπλέον, στην προ κρίσης Ελλάδα, η απασχόληση στο δημόσιο αντιμετώπιζε θεωρητικά την ίδια φορολογία, αλλά στην πράξη υπήρχε ευνοϊκή φορολογική αντιμετώπιση (μέσω της αυτοτελούς φορολόγησης ή μη φορολόγησης συχνά σημαντικών επιδομάτων και παροχών), καθώς και μια ελκυστική πρόταση συνδυασμού χαμηλών ασφαλιστικών εισφορών και ευνοϊκών όρων συνταξιοδότησης, ενώ στην πράξη μέσω του υψηλού αφορολόγητου οι περισσότεροι συνταξιούχοι απαλλάσσονταν εντελώς από φόρους και εισφορές ([Εβδομαδιαίο Δελτίο 17/3/2016](#) & [24/3/2016](#)).

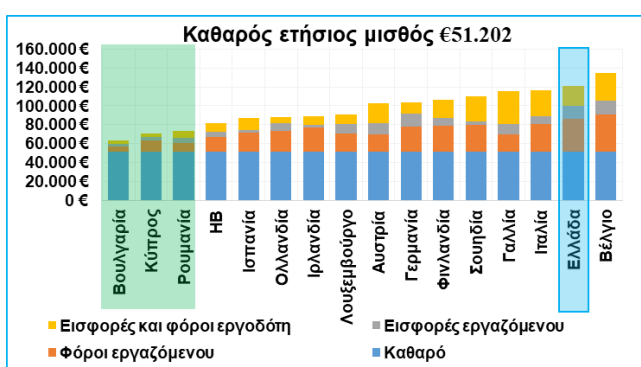
Γιατί φορολογούμε την εργασία; Για να δουλεύει ο κόσμος λιγότερο; Arthur Laffer.

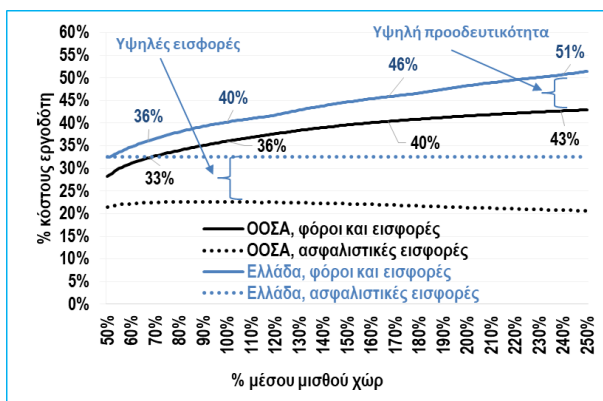
Έτσι, κάθε είδους παραγωγή που βασιζόταν στη μισθωτή απασχόληση του ιδιωτικού τομέα, ειδικά όταν αυτή αμείβεται καλύτερα, ξεκινούσε με ένα πολύ σημαντικό συγκριτικό και ανταγωνιστικό μειονέκτημα, τόσο σε ό,τι αφορά το μη μισθολογικό κόστος ως συντελεστή παραγωγής διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών, όσο και σε ό,τι αφορά την προσέλκυση υποψηφίων εργαζόμενων (βλέπε και [άρθρο Chief Economist, ΤΤΕ, Δ. Μαλλιάρου](#)). Μάλιστα, αυτή η ανισορροπία εις βάρος της απασχόλησης στην παραγωγική βάση της αγοράς εργασίας συνδέεται άμεσα και με την εμμονή του υψηλού λόγου κατανάλωσης / ΑΕΠ.

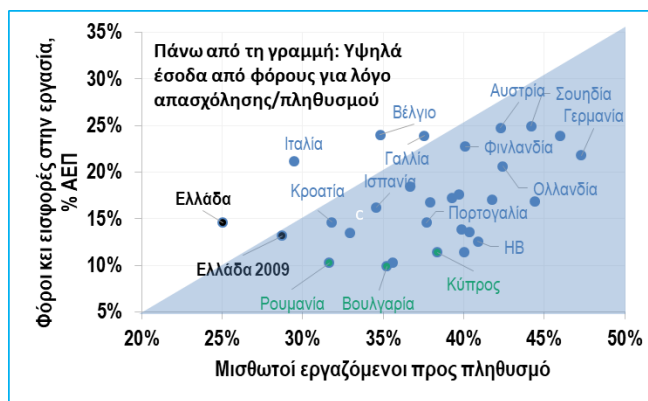
Δ3. Κόστος εργοδότη για μισθωτό με ετήσιες καθαρές αποδοχές 20,7 χιλιάδες ευρώ. (Taxes in Europe, OECD Taxing Wages, 2016 & Ελλάδα 2017)

Δ4. Κόστος εργοδότη για μισθωτό με ετήσιες καθαρές αποδοχές 51,1 χιλιάδες ευρώ. (Taxes in Europe, OECD Taxing Wages 2016, Ελλάδα 2017)

Δ5. Φόροι και εισφορές σε ανύπαντρο μισθωτό ανάλογα με τις αποδοχές ως % μέσου μισθού. (Taxing Wages in 2017, OECD)

Δ6. Φόροι και εισφορές στην εργασία αναλογικά ως προς την έκταση απασχόλησης. (Taxation trends in the EU, AMECO, 2015)

Θα πρέπει οπωσδήποτε να γίνει μια ριζοσπαστική μείωση των υπέρμετρων φορολογικών επιβαρύνσεων, οι οποίες σήμερα επιβάλλονται στη μισθωτή εργασία του ιδιωτικού τομέα, αλλά και τις εργαζόμενες οικογένειες.

Όπως δείχνει η συγκρατημένη μόνο, σε σύγκριση με το κενό απασχόλησης, ανάκαμψη της απασχόλησης καθώς και η μη υποχώρηση του λόγου κατανάλωσης προς ΑΕΠ, στα χρόνια των προγραμμάτων προσαρμογής οι γενεσιουργές αιτίες αυτών των αρνητικών αποκλίσεων δεν έχουν απομακρυνθεί. Η αναγνώριση της δομής και του ύψους του μη μισθολογικού κόστους της μισθωτής εργασίας του ιδιωτικού τομέα (Δ5) ως βασική αιτία της ταυτόχρονης αδυναμίας της παραγωγικής βάσης και της αγοράς εργασίας του ιδιωτικού τομέα στη χώρα (Δ6), είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση για το σχεδιασμό πολιτικών που θα

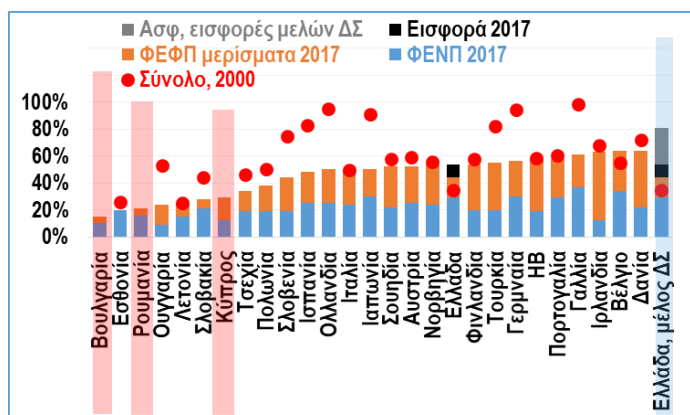

οδηγήσουν σε μια δυναμική ανάκαμψη της οικονομίας. Μάλιστα, μια ανάκαμψη θα είναι δυναμική μόνο αν θα είναι διατηρήσιμη, δηλαδή μόνο αν θα βασίζεται σε μια σημαντική αύξηση της απασχόλησης και μια ενίσχυση του βιοτικού επιπέδου που να βασίζεται σε μια ισχυρή παραγωγική βάση. Προϋπόθεση για να συμβεί αυτό, πέρα από τη βελτίωση της ανταποδοτικότητας μέσω αναβάθμισης ενδεικτικά των υπηρεσιών δημόσιας υγείας και εκπαίδευσης, είναι η μείωση των μη-ανταποδοτικών επιβαρύνσεων ειδικά στη μισθωτή εργασία του ιδιωτικού τομέα, η οποία πρέπει να επικεντρωθεί:

1. **Στην πολύ σημαντική μείωση των μη ανταποδοτικών ασφαλιστικών εισφορών**, οι οποίες ουσιαστικά αποτελούν σε μεγάλο βαθμό φόρο για τους εργαζόμενους με χαμηλότερες και μεσαίες αποδοχές ([Εβδομαδιαίο Δελτίο 17/3/2016 & 24/3/2016](#), [Taxation in Crisis, κεφ. 12, Πρόταση ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ για ασφαλιστικό, φορολογικό και χρέος](#)). Το μέτρο αυτό αναμένεται να οδηγήσει σε άμεση ενίσχυση της απασχόλησης στη βάση της αγοράς εργασίας, επιτρέποντας καταρχήν την ταχεία μείωση τόσο της ανεργίας όσο και της ημι-δηλωμένης απασχόλησης ([Taxation in Crisis, κεφ. 13](#)), στην οποία καταφεύγουν σε μεγάλο βαθμό πιο αδύναμες και λιγότερο οργανωμένες επιχειρήσεις, με μετατροπή της σε δηλωμένη, πλήρη απασχόληση.
2. **Στην εκλογίκευση της υπερβολικά προοδευτικής φορολογίας στα υψηλότερα εισοδήματα**, η οποία εκδιώκει από τη χώρα την εργασία υψηλής εξειδίκευσης και αποθαρρύνει τη μεγέθυνση των ελληνικών επιχειρήσεων ([SR Παραοικονομία, Επενδυτικό Συνέδριο ΣΕΒ 24/4/2018](#)), αποτρέποντας την ανάπτυξη φορολογητέας ύλης η οποία θα ήταν ιδιαίτερα προσοδοφόρα για τον κρατικό προϋπολογισμό. Η παρέμβαση αυτή αποσκοπεί στην ανακοπή του brain drain και τη σταδιακή αύξηση στην Ελλάδα των φορολογούμενων φυσικών προσώπων με ανώτερα εισοδήματα καθώς και των εταιρειών που καταβάλλουν τέτοια εισοδήματα στους εργαζόμενους τους ([Taxation in Crisis, κεφ. 13](#)). Επίσης πρέπει να εκλογικευτεί η φορολόγηση εταιρικών παροχών, όπου παραμένουν υπερβολές ([Εβδομαδιαίο Δελτίο 27/10/2016](#)). Η παρέμβαση αυτή θα συμβάλλει στην κάλυψη της συγκριτικής, με τις άλλες χώρες της ΕΕ, απουσίας επιχειρήσεων μεγαλύτερου μεγέθους και καλύτερης οργάνωσης αλλά και τη δημιουργία της αντίστοιχης φορολογητέας ύλης που σήμερα απουσιάζει. Σημειώνεται ότι το «brain drain» έχει στερήσει σημαντικά έσοδα από το Ελληνικό κράτος, που σε ετήσια βάση ξεπερνούν τα €2 δισ. από απώλεια φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων και μόνο, καθώς πολλοί εργαζόμενοι υψηλής εξειδίκευσης πλέον έχουν μεταναστεύσει, εργάζονται, αποκτούν εισοδήματα και φορολογούνται για αυτά στην αλλοδαπή ([Εβδομαδιαίο Δελτίο 11/6/2015](#)) και, όπως και αλλοδαποί εργαζόμενοι υψηλής εξειδίκευσης, αποφεύγουν κάθε επαγγελματική δραστηριοποίηση στην Ελλάδα λόγω και των προβλέψεων για τη φορολόγηση, σε αυτή την περίπτωση, του «παγκοσμίου εισοδήματος» τους.
3. **Στην ουσιαστική στήριξη της εργαζόμενης οικογένειας και των ηλικιωμένων**, πέραν της μείωσης των ασφαλιστικών εισφορών, με μείωση μεν του χωρίς προϋποθέσεις αφορολόγητου αλλά και ταυτόχρονα υιοθέτηση ενός ουσιαστικού, από πλευρά γενναιοδωρίας, αφορολόγητου για κάθε προστατευόμενο τέκνο και για άτομα μεγάλης ηλικίας ([Εβδομαδιαίο Δελτίο 17/3/2016 & 24/3/2016](#), [Taxation in Crisis, κεφ. 12](#)). Η συγκεκριμένη παρέμβαση δεν αποσκοπεί τόσο στην επίτευξη βραχυχρόνιων δημοσιονομικών στόχων, αλλά στη μακροχρόνια αντιμετώπιση του προβλήματος της υπογεννητικότητας, και κατά συνέπεια των μακροχρόνιων ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης και, αντίστοιχα, της πορείας των δημοσίων εσόδων στο χρονικό ορίζοντα αποπληρωμής του δημοσίου χρέους.

Φορολογία επιχειρήσεων

Δ7. Φόροι και εισφορές στα κέρδη επιχειρήσεων και διανεμόμενα μερίσματα. (OECDstat για συντελεστή φόρου σε κέρδη και μερίσματα, EC Taxes in Europe Database 2017).

Δ8. Συντελεστές φόροι σε κέρδη επιχειρήσεων και διανεμόμενα μερίσματα καθώς και ασφαλιστικές εισφορές μέλους ΔΣ/μετόχου. (Φόροι που αντιστοιχούν σε 100 ευρώ κερδών προ φόρων που διανέμονται ως μερίσμα. Εθνικοί νόμοι, 2017)

Η Ελλάδα παραδοσιακά χαρακτηρίζεται από ένα ασαφές και ασταθές φορολογικό πλαίσιο για τις επιχειρήσεις, που λειτουργούσε εις βάρος όσων που προσπαθούν να σχεδιάσουν σοβαρές επενδύσεις με μακροπρόθεσμο ορίζοντα, και οι οποίες πάντα απαιτούν προβλεψιμότητα σε κρίσιμες θεσμικές παραμέτρους. Τα τελευταία χρόνια μάλιστα αυτοί οι φορολογικοί συντελεστές έχουν αυξηθεί σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα (Δ7 & Δ8), χωρίς να έχουν βελτιωθεί πολλές πλευρές του φορολογικού πλαισίου και της προβλεψιμότητας της εφαρμογής τους, παρά τις εμφανείς προσπάθειες προς αυτή την κατεύθυνση που πλέον καταβάλλονται από την ΑΑΔΕ.

Η φορολογική αβεβαιότητα είναι ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την απόφαση επιχειρήσεων για την επιλογή του τύπου εγκατάστασης τους. Έκθεση ΟΟΣΑ- ΔΝΤ για την φορολογική αβεβαιότητα.

Ενδεικτικά στην Ελλάδα σήμερα καταγράφονται τα ακόλουθα:

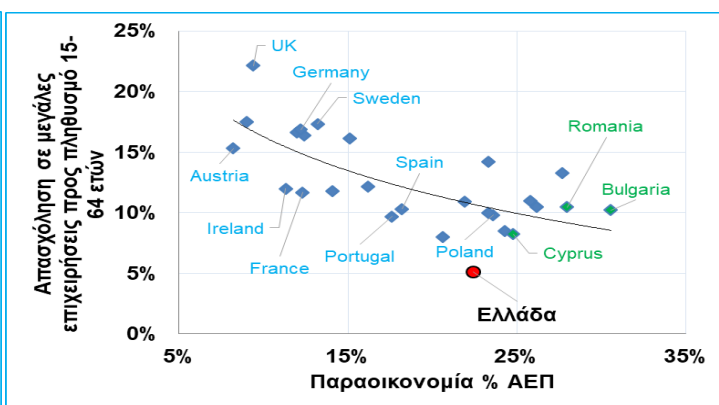
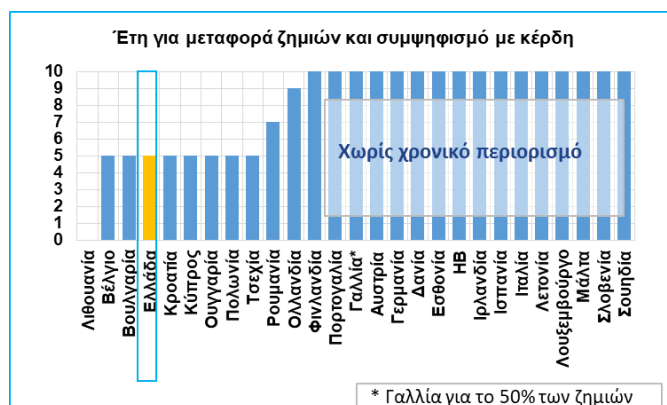
- Άνω του μέσου όρου άθροισμα φόρων σε εταιρικά κέρδη και διανεμόμενα μερίσματα, με την προσθήκη της «εισφοράς αλληλεγγύης». Αν προστεθούν και οι ασφαλιστικές εισφορές μέλους του ΔΣ, τα ποσά ανέρχονται στα ψηλότερα της Ε.Ε. (Φόρος στα εταιρικά κέρδη 29% αντί 22% κατά μέσο όρο στην Ε.Ε., και πριν τις μειώσεις στην πράξη που ισχύουν εκεί, καθώς και φόροι εισοδήματος και

εισφορές στα διανεμόμενα μερίσματα έως 25% και 52% μαζί με ασφαλιστικές εισφορές μέλους ΔΣ, αντί μέσου όρου 22% στην Ε.Ε., **Δ7 & Δ8**).

- Δυνατότητα μεταφοράς ζημιάς μόνο για 5 έτη με δυνατότητα συμψηφισμού με μελλοντικά κέρδη, όταν στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. αυτή η δυνατότητα δίνεται για άνω των 10 ετών ή και χωρίς χρονικό περιορισμό (**Δ9**), κάτι που αφορά κυρίως χώρες που εφαρμόζουν και τη φορολογία σε επίπεδο ομίλου (και στις οποίες δεν ανήκει η Ελλάδα). Αντίστοιχα, συνεχίζουν να υπάρχουν πηγές αβεβαιότητας ως προς την επιβίωση της δυνατότητας αυτής όταν υπάρχει μεταβολή της μετοχικής σύνθεσης μιας επιχείρησης, κάτι που αποθαρρύνει προσπάθειες εξυγίανσης και αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων σε μια περίοδο κατά την οποία ο εταιρικός χάρτης της χώρας έχει μια πρωτοφανή σε μέγεθος ανάγκη από εξαγορές και συγχωνεύσεις.
- Σημαντικοί περιορισμοί ως προς τις αποσβέσεις τόσο σε μηχανολογικό και υψηλής τεχνολογίας εξοπλισμό, καθώς μετά τις πρόσφατες αλλαγές από το 2013, η Ελλάδα επιβράδυνε τους ρυθμούς αποσβέσεων σε επίπεδα που είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Αυτό δεν επιτρέπει σε πολλές περιπτώσεις την προσαρμογή των φορολογικών αποσβέσεων στους ταχείς ρυθμούς πραγματικής απαξίωσης του παγίου –εξαιτίας της αλματώδους τεχνολογικής εξέλιξης- και δημιουργεί για πολλές επιχειρήσεις ένα σοβαρό μειονέκτημα σε σχέση με τους εντός ΕΕ ανταγωνιστικούς τους. Επιπλέον, στερεί ρευστότητα από τις ελληνικές επιχειρήσεις σε μια περίοδο που αυτή είναι ήδη ιδιαίτερα περιορισμένη και ακριβή.
- Έλλειψη στοχευμένων επενδυτικών κινήτρων για την ανάπτυξη της καινοτομίας και τον ψηφιακό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων.
- Συνεχίζεται η χρήση της απαρχαιωμένης έννοιας της «παραγωγικότητας μιας εταιρικής δαπάνης», την ώρα που οι άλλες χώρες της Ε.Ε. και η πρόταση οδηγίας για τη CCCTB με σαφήνεια ορίζουν ποιες εταιρικές δαπάνες δεν εκπίπτουν φορολογικά.

Δ9. Έτη για μεταφορά ζημιών και συμψηφισμό με μελλοντικά κέρδη. (*Taxes in Europe Database 2017, European Commission*)

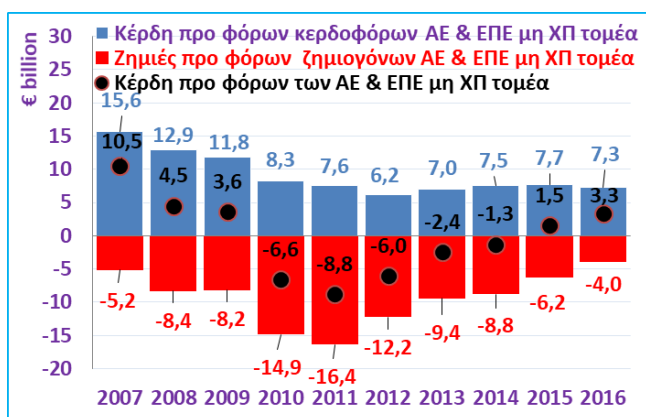
Δ10. Παραοικονομία και μέγεθος επιχειρήσεων. (*SBA factsheet EC για απασχόληση ανά μέγεθος επιχείρησης, AMECO για πληθυσμό. Schneider & Boockmann LAW & JKU για παραοικονομία, στοιχεία 2015*)

- Αβεβαιότητα και καθυστερήσεις στην έγκριση των δαπανών για Ε&Α που εκπίπτουν για φορολογικούς σκοπούς, σε βαθμό που όταν δίνεται τελικά η έγκριση της αρμόδιας Επιτροπής οι

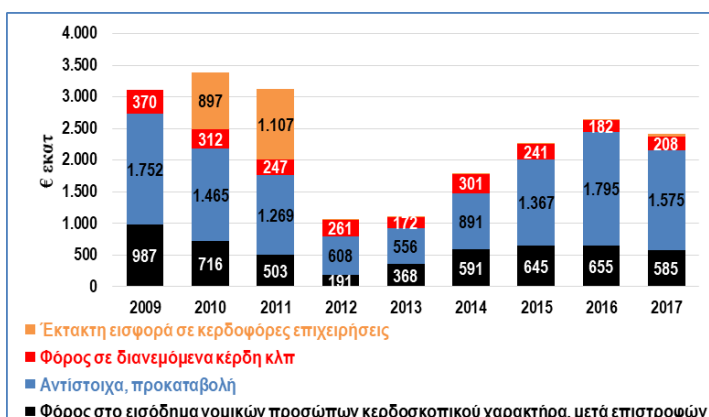

φορολογικές αρχές να μη δέχονται πλέον την απαραίτητη τροποποίηση της φορολογικής δήλωσης. Σημειώνεται ότι την ίδια ώρα άλλες χώρες προσφέρουν πολύ ευέλικτα και ουσιαστικά φορολογικά κίνητρα για δαπάνες σε E&A και κέρδη που προέρχονται από την εκμετάλλευση προϊόντων πνευματικής ιδιοκτησίας.

- Παραμένουν σημαντικές αδυναμίες στο φορολογικό πλαίσιο που εμποδίζουν την αναδιάρθρωση των επιχειρήσεων και την εξυγίανση των δανειακών χαρτοφυλακίων των τραπεζών ([SR Πτωχευτικό και Προ-Πτωχευτικό Δίκαιο](#)). Ενδεικτικά, σε διαγραφή απαιτήσεων προμηθευτών, το κράτος, κατά παράβαση [νομολογίας του ΔΕΚ](#), δεν επιστρέφει τον αναλογούντα ΦΠΑ και φόρο εισοδήματος που έχει καταβληθεί. Επιπλέον δεν διαγράφει τις απαιτήσεις του ισότιμα σε περιπτώσεις που εντάσσονται στον «εξωδικαστικό μηχανισμό» και στις διαδικασίες «εξυγίανσης», με την ένταξη στη δεύτερη να αντιμετωπίζεται δυσμενώς και το διαγραφόμενο ποσό να θεωρείται φορολογητέο εισόδημα για τον δανειολήπτη. Τέλος στη συγχώνευση ενεργοποιείται η, κατά παράβαση της [νομολογίας του ΔΕΚ](#), χωρίς προϋποθέσεις και «εις ολόκληρο» «αλληλέγγυα ευθύνη» των διοικητών της εταιρείας, οι οποίοι μάλιστα δεν έχουν καν δυνατότητα προσωπικής πτώχευσης.
- Δυσμενείς, ασαφείς και πολύπλοκοι όροι φορολόγησης ειδικά για ΜμΕ στην οικογενειακή διαδοχή.
- Υψηλότερη φορολογική αβεβαιότητα, με την ορθή και έγκαιρη εφαρμογή των ασαφών και ασταθών νόμων αλλά και της βασικής νομολογίας να μην είναι δεδομένη από τη φορολογική διοίκηση, ενώ και οι διαδικασίες επίλυσης των φορολογικών διαφορών αργούν την ώρα που η καθυστέρηση αυτή αφήνει εκτεθειμένα στελέχη των επιχειρήσεων σε υπερβολικά από την πλευρά του δημοσίου διασφαλιστικά μέτρα αλλά και τις συνέπειες παράβασης προθεσμιών τις οποίες το κράτος δεν προσαρμόζει κατά τη διάρκεια της εκδίκασης των υποθέσεων.
- Το σύστημα προκαταβολών φόρου και εκκαθάρισης επιστροφών ΦΠΑ, λόγω της δομής του, στερεί ρευστότητα ειδικά από τις ταχέως αναπτυσσόμενες ΜμΕ με εξωστρεφή χαρακτήρα.

Δ11. Κέρδη κερδοφόρων ΑΕ, ΕΠΕ & ΙΚΕ μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων και ζημιές ζημιογόνων. (Δημοσιευμένοι ισολογισμοί, ICAP. 2016 δημοσιεύσεις έως Φεβ. 18)

Δ12. Έσοδα κρατικού προϋπολογισμού από φόρο εισοδήματος κερδοσκοπικών επιχειρήσεων, μετά επιστροφών φόρου. (Υπ. Οικ. – προϋπολογισμός κράτους.) Database 2017, European Commission)

Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, δεν αποτελεί έκπληξη ότι η βελτίωση της καθαρής κερδοφορίας του εταιρικού τομέα της χώρας, που άρχισε να καταγράφεται προσφάτως, προέρχεται από τη σταδιακή απορρόφηση των μεγάλων ζημιών της κρίσης, καθώς οι ζημιογόνες επιχειρήσεις εξέρχονται της αγοράς ή αναδιρθρώνονται χωρίς να επιστρέφουν στην κερδοφορία τουλάχιστον για την ώρα. Απουσιάζει δηλαδή μια οργανική αύξηση των εσόδων του κράτους από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων που συνδέεται με αύξηση των φορολογητέων κερδών των κερδοφόρων επιχειρήσεων (**Δ11**), αντί για την αύξηση που καταγράφεται λόγω αύξησης των καθαρών, μετά επιστροφών, προκαταβολών φόρου ως αποτέλεσμα της αύξησης των αντίστοιχων συντελεστών (**Δ12**).

Οι αδυναμίες του φορολογικού συστήματος και η υψηλή φορολόγηση των οργανωμένων, νομοταγών, επιχειρήσεων – που συνήθως έχουν μεγαλύτερο μέγεθος καθώς τότε η δομή λειτουργίας γίνεται πιο ασύμβατη με την ατυπία- αλλά και η υψηλή και προοδευτική φορολόγηση των εργαζομένων – καθώς οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις βασίζονται περισσότερο στη μισθωτή εργασία- αποτελούν στη χώρα μας ένα «εμπόδιο στην ανάπτυξη» (**Δ10**, [SR Παραοικονομία](#)). Αυτό, εγκλωβίζει πολλές επιχειρήσεις στο μικρό μέγεθος, το οποίο είναι συμβατό με την ατυπία και τη φοροδιαφυγή. Η μεγέθυνση μιας ΜμΕ στην Ελλάδα συνεπώς οδηγεί στην απότομη αύξηση του φορολογικού κόστους για την εταιρεία και τους απασχολούμενους σε αυτήν, με αποτέλεσμα το φορολογικό σύστημα να γίνεται κρίσιμος γενεσιουργός παράγοντας για πολλές δομικές αδυναμίες της ιδιωτικής οικονομίας, από τη χαμηλή απασχόληση και παραγωγικότητα ως την υψηλή κατανάλωση σε σχέση με τις επενδύσεις, τη χαμηλή εξωστρέφεια και τη χαμηλή ροπή προς την καινοτομία.

Τόσο η πραγματικότητα προ της κρίσης, όσο και οι τάσεις που παρατηρούνται σήμερα δείχνουν ότι μια δυναμική ενίσχυση της δραστηριότητας των επιχειρήσεων που ενισχύουν την παραγωγική βάση της χώρας και τη εξωστρέφεια, καινοτομία και υψηλών προδιαγραφών απασχόληση προαπαιτεί:

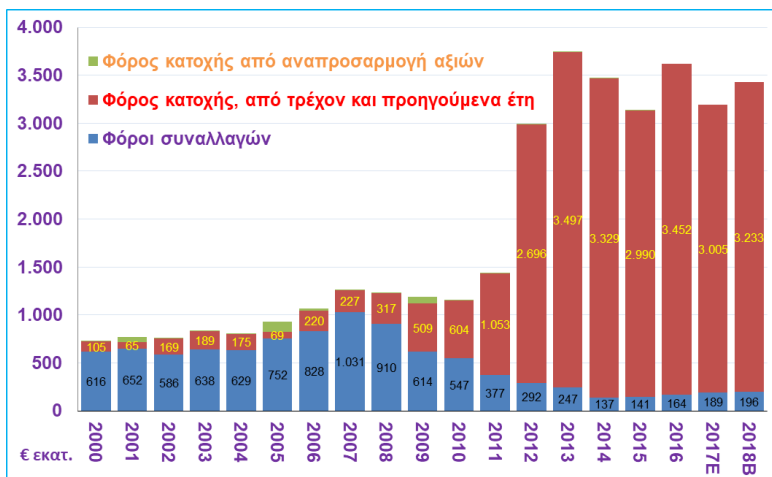
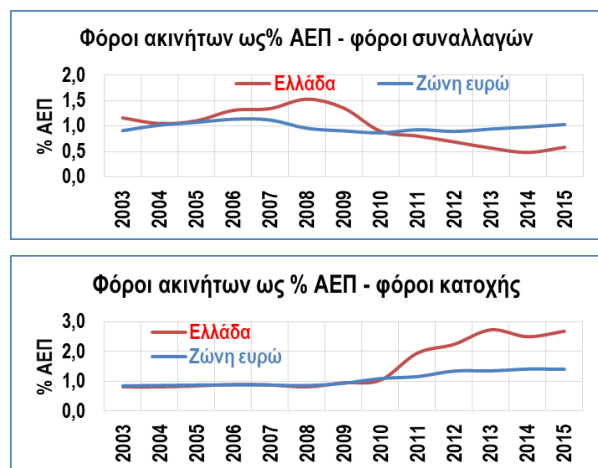
1. **Εκλογίκευση των βασικών συντελεστών φόρων που επιβαρύνουν επιχειρηματικά κέρδη**, διανεμόμενα μερίσματα και τη συμμετοχή στη διοίκηση επιχειρήσεων. Οι συντελεστές δεν χρειάζεται να είναι χαμηλοί, αλλά δεν πρέπει να είναι αντιπαραγωγικά υψηλοί.
2. **Εκλογίκευση σημαντικών παραμέτρων του φορολογικού συστήματος**, που περιλαμβάνουν την φορολογική αντιμετώπιση των αποσβέσεων, την «αλληλέγγυα ευθύνη», τη φορολογική αντιμετώπιση διαγραφών απαιτήσεων στα πλαίσια σχεδίων εταιρικής εξυγίανσης έως τη δυνατότητα μεταφοράς ζημιών για συμψηφισμό πέρα από την 5ετία που ισχύει σήμερα και, τέλος τη διευκόλυνση των γρήγορων, με νομική ασφάλεια και με χαμηλό κόστος εταιρικών μετασχηματισμών, ειδικά όταν αποσκοπούν στην εξυγίανση και αναδιάρθρωση επιχειρήσεων και την εξομάλυνση ζητημάτων που στερούν ειδικά ταχέως αναπτυσσόμενες εξωστρεφείς ΜμΕ από σημαντική ρευστότητα, όπως είναι οι καθυστερήσεις στην επιστροφή ΦΠΑ και η δομή των προκαταβολών φόρου εισοδήματος νομικών προσώπου.

Ιδιαίτερη κρίσιμη παράμετρος, και εδώ, για τη βελτίωση της ανταποδοτικότητας των φορολογικών επιβαρύνσεων στις επιχειρήσεις είναι και η ολοκληρωμένη, με προσήλωση στο αποτέλεσμα, προσπάθεια μείωσης του διοικητικού βάρους και του κόστους της γραφειοκρατίας αλλά και γενικότερα των θεσμικών αδυναμιών που μειώνουν την ικανότητα μετασχηματισμού των επιχειρήσεων. Παρά την πρόοδο που έχει υπάρξει τα τελευταία χρόνια, αυτές συνεχίζουν να επεκτείνονται από την αδειοδότηση και την απονομή της δικαιοσύνης έως την ανταγωνιστική λειτουργία κρίσιμων αγορών δικτύων και το μηχανισμό εποπτεία αγοράς. Επίσης, αφορούν τη διασφάλιση του έντιμου ανταγωνισμού σε όλες τις διαστάσεις, περιλαμβανομένης και

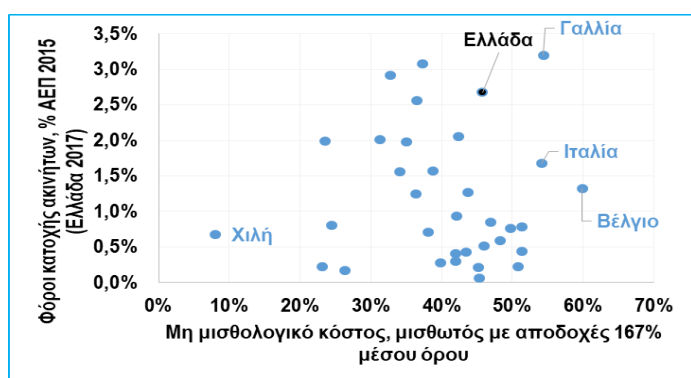
της αντιμετώπισης του λαθρεμπορίου καθώς και την επιβολή της νομιμότητας στην αγορά εργασίας, η οποία πρέπει να είναι συνέπεια τόσο της ενισχυμένης αποτελεσματικότητας των εποπτικών μηχανισμών ([SR αδήλωτη και ημιδηλωμένη εργασία](#)) όσο και την εκλογίκευση του κόστους που έχει η τήρηση της νομιμότητας, ειδικά για τις λιγότερο οργανωμένες και πιο αδύναμες επιχειρήσεις.

Φορολογία ακινήτων

Δ13. Έσοδα από φόρους ακινήτων, κατοχής και συναλλαγών, % ΑΕΠ. Ζώνη ευρώ και Ελλάδα. (Taxation trends in the EU, EC 2015)

Δ14. Έσοδα κρατικού προϋπολογισμού από ΦΑΠ/ΕΝΦΙΑ και συναλλαγές επί ακινήτων. (Προϋπολογισμοί κράτους, Υπ. Οικ. Κεντρικές Υπηρεσίες 2018)

Δ15. Μη μισθολογικό κόστος ως % συνολικού κόστους εργοδότη μισθωτού με αποδοχές 167% μ.ο. χώρας & έσοδα από φόρους κατοχής ακινήτων ως % ΑΕΠ. (Taxation Trends in the EU, EC & Taxing Wages database, OECD. 2015 – Ελλάδα 2017)

Δ16. Συναλλαγές επί ακινήτων και αποποιήσεις κληρονομιάς. (Στατιστική δικαιοσύνης, ΕΛΣΤΑΤ 2016 & απάντηση αρμόδιου υφυπουργού σε κοινοβουλευτική επερώτηση για το 2017)

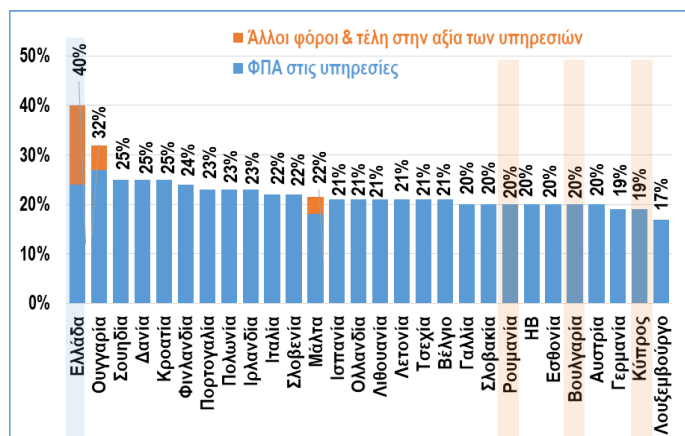
Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει αυξήσει απότομα τους φόρους κατοχής ακινήτων, και έτσι έχει καταλήξει να είναι μια χώρα η οποία φορολογεί τα ακίνητα όσο λίγες χώρες στον ΟΟΣΑ και την ΕΕ (οι φόροι κατοχής ακινήτων στην Ελλάδα έχουν ανέλθει σε σχεδόν 3% του ΑΕΠ, από 1% το 2009 και μέσο όρο της ζώνης ευρώ 1,4% του ΑΕΠ, **Δ13**). Το πράττει δε την ώρα που φορολογεί επιθετικά και πολύ προοδευτικά και την εργασία (**Δ15**), δηλαδή την ώρα που μέσω της φορολογικής πολιτικής μειώνει την απασχόληση. Έτσι, από τη μια στερεί τη δυνατότητα στους πολίτες να βρουν εργασία για να πληρώσουν τους φόρους στα ακίνητα που διαθέτουν. Από την άλλη αυτοί οι φόροι έχουν εκτιναχτεί απότομα, φέρνοντας πολλούς ιδιοκτήτες σε ένα αδιέξοδο. Ενώ η στρεβλή κατάσταση που ίσχυε στο παρελθόν σε σχέση με όλες σχεδόν τις πτυχές της αγοράς ακινήτων ήταν αποτέλεσμα της συνυπευθυνότητας πολιτείας και πολιτών, η πολιτεία έχει μεταθέσει όλα τα κόστη και όλες τις ευθύνες μόνο στους ιδιοκτήτες, αποποιούμενη των δικών της, σημαντικών, ευθυνών. Αν προστεθεί και η συχνή τα τελευταία χρόνια διακοπή της δυνατότητας των πολιτών να μεταβιβάσουν την ιδιοκτησία τους, έστω και με την ανασφάλεια δικαίου που δημιουργούν οι υφιστάμενες δρακοντιές διατάξεις περί ακυρότητας συμβολαίων, δεν αποτελεί έκπληξη η απαξίωση της ακίνητης περιουσίας των Ελλήνων. Αυτή όχι μόνο κατέστησε την πλειοψηφία των νοικοκυριών φτωχότερα αλλά απαξίωσε και ένα κρίσιμο -για τη χρηματοδότηση και αναδιάρθρωση πολλών επιχειρήσεων- στοιχείο ενεργητικού. Η αύξηση των αποποιήσεων κληρονομιάς παράλληλα με τη μείωση του αγοραστικού ενδιαφέροντος (**Δ16**) συνεπώς ήταν και είναι μια αναπόφευκτη συνέπεια μιας πραγματικότητας στην οποία το κράτος έχει χάσει σημαντικά έσοδα από την κατάρρευση της αγοράς (**Δ13 & Δ14**).

Τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα έχει καταφέρει να αντικαταστήσει τα μειωμένα έσοδα από φόρους σε συναλλαγές επί ακινήτων, εκτινάσσοντας σε δυσθεώρητα ύψη τους, ήδη πολύ προοδευτικούς, φόρους κατοχής. Όμως αυτή η κατάσταση δεν είναι μακροχρόνια βιώσιμη, ειδικά στο βαθμό που σε πολλές περιπτώσεις τα υπερφορολογημένα πλέον ακίνητα δεν μπορούν να αξιοποιηθούν για λόγους ανασφάλειας δικαίου ή και πολύπλοκων καταστάσεων συνιδιοκτησίας ([βλέπε σχετική μελέτη ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ](#)) – που αποτελούν καταστάσεις που δε συναντιόνται σε καμία άλλη χώρα που επιβάλλει υψηλούς φόρους κατοχής. Επιπλέον, η απαξίωση της οικοδομής και η συρρίκνωση της ανάλογης φορολογητέας ύλης έχει οδηγήσει σε σημαντική απώλεια εσόδων για το κράτος, η οποία μερικώς μόνο αντισταθμίζεται από τους φόρους στην κατοχή ακινήτων.

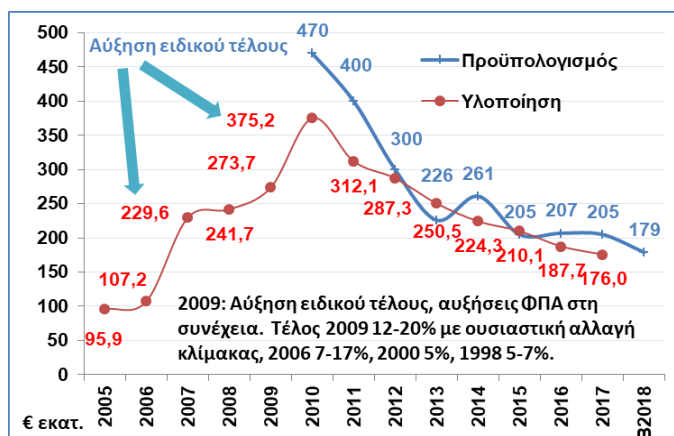
Φόροι κατανάλωσης

Παρά την ασυνήθιστα μεγάλη συμβολή της κατανάλωσης στο ΑΕΠ, τα έσοδα του κράτους από φόρους κατανάλωσης παρέμειναν πριν την κρίση, αλλά και σήμερα, αναλογικά σε μεσαία -για μια Ευρωπαϊκή χώρα- επίπεδα, υποδηλώνοντας έτσι την απώλεια εσόδων, καταρχήν, α) από διάφορες εκπτώσεις φόρου και β) τη φοροδιαφυγή.

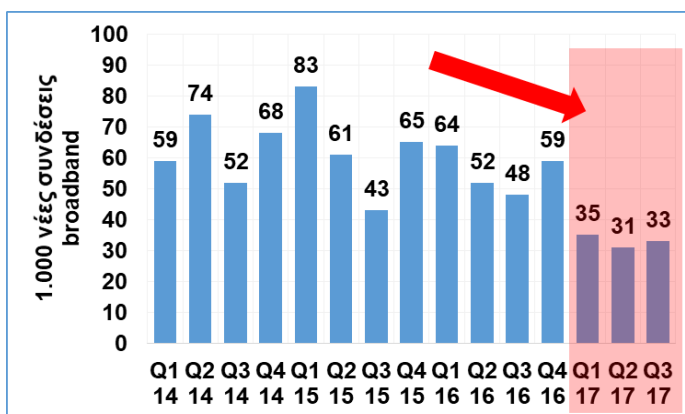
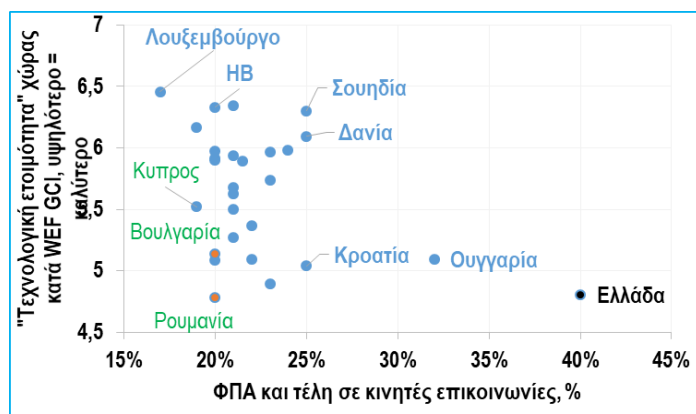
Όπως ήδη αναφέρθηκε, στις αιτίες αυτής της απόκλισης πρέπει να προστεθεί και η απουσία οικονομικής δραστηριότητας που καταρχήν είναι συμβατή με τη δημιουργία φορολογητέας ύλης. Αυτό όμως δεν αναγνωρίστηκε ως κρίσιμο γεγονός στα χρόνια της δημοσιονομικής προσαρμογής, με αποτέλεσμα η έμφαση να δοθεί στην πάταξη της φοροδιαφυγής και την αύξηση των εσόδων μέσω ραγδαίας αύξησης των υφιστάμενων φόρων κατανάλωσης ή την επιβολή νέων εκεί που δεν υπήρχαν.

Δ17. Φόροι σε υπηρεσίες κινητών επικοινωνιών. (ΕΕΚΤ, 2017)

Δ18. Έσοδα από ειδικό τέλος κινητής τηλεφωνίας. (Προϋπολογισμοί κυβέρνησης, Κεντρικές Υπηρεσίες, 2018)

Δ19. Φόροι σε υπηρεσίες κινητών επικοινωνιών και τεχνολογική ετοιμότητα. (Taxes in Europe, 2017, Excise taxes in the EU, 2017, WEF GCI 2017, ΕΕΚΤ, 2017)

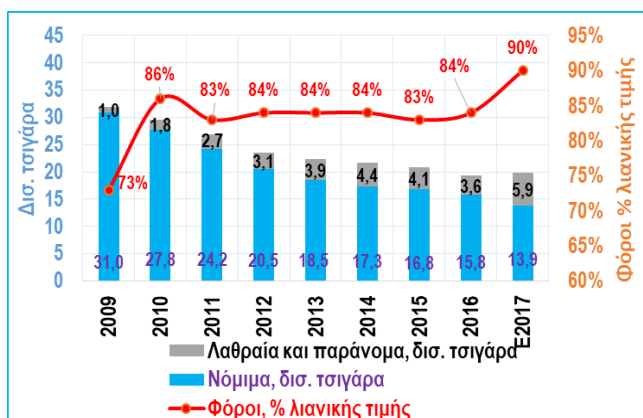
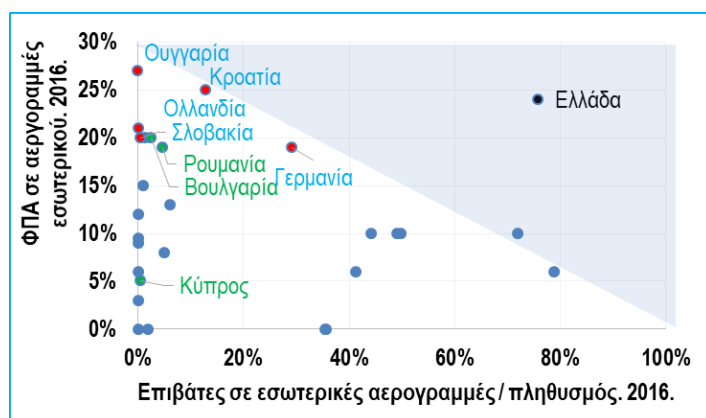
Δ20. Νέες συνδέσεις broadband, Ελλάδα. (Τριμηνιαίες εκθέσεις ΟΤΕ, Ελληνικοί νόμοι)

Ενδεικτικά:

- Αυξήθηκε πολλές φορές ο ΦΠΑ στον υψηλό και χαμηλό συντελεστή και καταργήθηκαν πολλές απαλλαγές.
- Μετατάχθηκαν υπηρεσίες, όπως των εγχώριων μεταφορών, στον υψηλό συντελεστή ΦΠΑ.
- Αυξήθηκε το ειδικό τέλος για δεύτερη φορά το 2009 (η πρώτη αύξηση ήταν το 2007) στις κινητές επικοινωνίες ενώ επιβλήθηκε τέλος και στις σταθερές επικοινωνίες καθώς και στη συνδρομητική τηλεόραση το 2016. Αυξήθηκε πολλές φορές, φτάνοντας σε υπερβολικά ύψη, ο ΕΦΚ σε αλκοολούχα και καπνικά.
- Αυξήθηκε πολλές φορές ο ΕΦΚ στα καύσιμα.
- Αυξήθηκε ο ΕΦΚ στην μπίρα και επιβλήθηκε ΕΦΚ σε κρασί και καφέ.

- Αυξήθηκε ο ΦΠΑ σε κρίσιμες για τον τουρισμό υπηρεσίες, επιβλήθηκε ειδικό τέλος διανομής και μετατάχθηκαν οι υπηρεσίες εστίασης στον υψηλό συντελεστή ΦΠΑ.

Δ21. Φόροι σε αερομεταφορές, γραμμές εσωτερικού, και ετήσιοι επιβάτες των γραμμών αυτών /πληθυσμό. (Taxes in Europe & συντελεστές ΦΠΑ στην ΕΕ, 2017, Eurostat 2017)

Δ22. Φόροι καπνικά και εξέλιξη νόμιμης αγοράς και λαθραίας αγοράς καπνικών. (KPMG Project SUN, Ελληνικοί Νόμοι, Excise Taxes in the EU, 2017)

Σε πολλές περιπτώσεις οι αυξήσεις των φόρων προωθήθηκαν με μόνο κριτήριο ότι οι φόροι δεν ήταν (ακόμα) οι ψηλότεροι στην ΕΕ, παραγνωρίζοντας κρίσιμες πραγματικότητες και γεγονότα όπως:

- Η Ελλάδα αποτελεί ψηφιακό ουραγό (Δ19) στη ζήτηση ψηφιακών υπηρεσιών. Επιβάλλοντας τους ψηλότερους φόρους στην Ε.Ε. σχεδόν σε όλες τις υπηρεσίες κινητών και σταθερών υπηρεσιών (Δ17, Δ20), εμποδίζονται οι προσπάθειες ψηφιακής σύγκλισης, οι οποίες είναι κρίσιμες για να μπορέσει η χώρα να αποκτήσει ανταγωνιστικότητα στη σύγχρονη εποχή. Αυτό συμβαίνει μάλιστα χωρίς στο τέλος να προκύπτει ένα θετικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα (Δ18) στα δημόσια έσοδα. Ενδεικτικά, σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, τα έσοδα από το ειδικό τέλος κινητής τηλεφωνίας σημείωσαν το 2015 περαιτέρω πτώση 2,4% καθώς και -10,7% το 2016.
- Παρά τον αποκλεισμό του ιδιωτικού τομέα από πρόσβαση σε χρηματοδότηση, λόγω της πολιτικής αβεβαιότητας, για πολλά χρόνια, το κόστος της τραπεζικής χρηματοδότησης και της μη τραπεζικής χρηματοδότησης συνεχίζει να αυξάνεται με ειδικά τέλη και φόρους.
- Ο τουρισμός αναγνωρίζεται από την πολιτεία ως σημαντικός κλάδος για τη χώρα, αλλά την ίδια ώρα η Ελλάδα μέσω της διαμόρφωσης των επιβαλλόμενων συντελεστών ΦΠΑ και του τέλους διανυκτέρευσης αυξάνει τις φορολογικές επιβαρύνσεις σε εστίαση και διανυκτέρευση πολύ πάνω από την επιβάρυνση που επιβάλλουν οι άμεσοι και γεωγραφικοί ανταγωνιστές της χώρας.
- Η ένταξη των εγχώριων μεταφορών στον ανώτατο συντελεστή ΦΠΑ, που μάλιστα είναι από τους ψηλότερους στην ΕΕ, αποκαλύπτεται ως αυτοκαταστροφική μόνο αν την παραβάλει κανείς με τη σημασία των εγχώριων αερομεταφορών (Δ21) καθώς και μεταφορών μέσω ακτοπλοΐας στις άλλες χώρες της Ε.Ε.: Μόνο στην Ελλάδα λόγω γεωμορφολογίας και των χαρακτηριστικών του τουριστικού κλάδου αυτές οι μεταφορές είναι πολύ σημαντικές και ταυτόχρονα φορολογούνται τόσο πολύ.

- Παραμένει ο πάντα παράλογα ψηλός ΕΦΚ στην κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος σε μεσαία τάση, που πλήττει μεταποιητικές δραστηριότητες έντασης ενέργειας που κατατάσσονται, με τρόπο αναχρονιστικό, στη μεσαία τάση.
- Η επιβολή ειδικών φόρων στον καφέ δημιουργεί σημαντικές στρεβλώσεις στην αγορά λειτουργώντας κυρίως εις βάρος των φτωχότερων νοικοκυριών και της ημεδαπής παραγωγής ([Special Report 17 «Ένας Χρόνος ΕΦΚ στον Καφέ»](#)), την ίδια ώρα που η Ελλάδα εμφανίζει πλέον μια παγκόσμια πρωτοτυπία: λαθραία διακίνηση καφέ!
- Ο πολλαπλασιασμός του ΕΦΚ στη μπίρα έχει, πλέον, καταφέρει να στρέψει στην κάθοδο ακόμα και αυτή την αγορά, η οποία στις πρώτες αυξήσεις φόρων είχε επιδείξει ανθεκτικότητα λόγω της απουσίας ανταγωνισμού από λαθραία προϊόντα.
- Ο ΕΦΚ στο κρασί έχει δημιουργήσει το παράδοξο λαθραίου οίνου.
- Οι μεγάλες αυξήσεις στον ΕΦΚ, καθώς και του ΦΠΑ φυσικά, σε καπνικά ([Εβδομαδιαίο Δελτίο 10/11/2016](#)) και οινόπνευμάτωση ([Special Report 06 «Εις Υγείαν της Παραοικονομίας»](#)) υπήρξαν ιδιαίτερα αντιπαραγωγικές για τα δημόσια έσοδα, στο βαθμό που συρρικνώθηκε η νόμιμη αγορά (**Δ22**) μειώνοντας όχι μόνο άμεσα αλλά και έμμεσα τη φορολογητέα ύλη, καθώς το κράτος δεν μπόρεσε να αποτρέψει τον ραγδαίο πολλαπλασιασμό της αγοράς λαθραίων και παράνομων προϊόντων στα οποία μαζικά στράφηκαν οι καταναλωτές.
- Οι μεγάλες αυξήσεις σε ΕΦΚ σε καύσιμα δεν κατάφεραν να αυξήσουν τα έσοδα του κράτους με τρόπο βιώσιμο, ενώ αντίθετα η λήψη ελάχιστων ουσιαστικών μέτρων κατά του λαθρεμπορίου αμέσως είχε θετικό δημοσιονομικό αντίκτυπο.

Εξετάζοντας τα παραπάνω συνολικά, και όχι μόνο μεμονωμένα, γίνεται πλέον εμφανής η ανάγκη εκλογίκευσης των φορολογικών επιβαρύνσεων σε υπηρεσίες που είναι κομβικές για το μετασχηματισμό της οικονομίας (φόροι σε επικοινωνίες, φόροι που επιβαρύνουν την παραγωγή όπως ο ΕΦΚ στη μεσαία τάση), που επιβαρύνουν το κόστος χρηματοδότησης και τις εταιρικές συμβάσεις (ΕΦΤΕ, Χαρτόσημο) ή που λόγω της δομής της οικονομίας και της γεωμορφολογίας έχουν ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη και απασχόληση (εγχώριες μεταφορές, καταλύματα, εστίαση), η εκλογίκευση αντιπαραγωγικών υπερβολών παράλληλα με την καλλιέργεια ενός κλίματος φορολογικής σταθερότητας με βασικό άξονα την προβλεψιμότητα, καθώς και η ενδυνάμωση των πρωτοβουλιών καταπολέμησης του λαθρεμπορίου εκεί όπου υπάρχει σημαντικό πρόβλημα (καύσιμα, οινόπνευμάτωση, καπνικά, αλλά πλέον και καφές και κρασί στο βαθμό που δεν θα καταργηθούν άμεσα αυτοί οι αντιπαραγωγικοί φόροι).

Συμπέρασμα

Υπό τις παρούσες συνθήκες η χώρα δεν μπορεί να προσελκύσει - στην έκταση που το έχει ανάγκη - ούτε κεφάλαιο ούτε απασχόληση υψηλής εξειδίκευσης. Κατά προέκταση δεν μπορεί να διευρύνει ουσιαστικά την απασχόληση και την παραγωγική βάση. Μια γενναία φορολογική μεταρρύθμιση, η οποία δεν θα καταστήσει την Ελλάδα χώρα χαμηλής φορολογίας αλλά θα εξαλείψει φορολογικές υπερβολές και στρεβλώσεις, ειδικά όταν αυτές φέρνουν σε αναίτια δυσχερή θέση τη μισθωτή εργασία στον ιδιωτικό τομέα, την εργασία υψηλής εξειδίκευσης και τις εργαζόμενες οικογένειες, είναι προϋπόθεση ώστε αυτό να αλλάξει. Τέλος, πρέπει να διορθωθούν υπερβολές σε φόρους κατανάλωσης που αποδεδειγμένα λειτουργούν εις βάρος της ανάπτυξης

και της μακροχρόνιας ευρωστίας των δημοσίων εσόδων. Φυσικά, παράλληλα θα πρέπει να γίνει μια προσπάθεια ραγδαίας βελτίωσης της ανταποδοτικότητας των φορολογικών επιβαρύνσεων αλλά και μείωσης της φορολογικής αβεβαιότητας, τόσο σε σχέση με τη σταθερότητα των συντελεστών αλλά και τις ουσιαστικές λεπτομέρειες κυρίως της φορολόγησης επιχειρήσεων και της εφαρμογής της φορολογικής νομοθεσίας. Η πρόοδος σε αυτά τα πεδία είναι κρίσιμη, καθώς έτσι θα μπορέσει να βελτιωθεί ο λόγος φόρων / ανταποδοτικότητας χωρίς να μειωθούν οι συντελεστές που εξασφαλίζουν την επίτευξη των βραχυχρόνιων φορολογικών στόχων.

Οι προσδοκίες για ανάπτυξη και πλεονάσματα 3,5% του ΑΕΠ σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα δε δικαιολογούνται με αυτούς τους φόρους σε εργασία, επενδύσεις και κρίσιμους συντελεστές παραγωγής. Πρέπει συνεπώς να ληφθεί μια στρατηγική απόφαση ως προς το αν οι κυβερνήσεις και εταίροι στο στοχεύουν στην επίτευξη βραχυπρόθεσμων δημοσιονομικών στόχων ή στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης προοπτικής ανάπτυξης και φερεγγυότητας της χώρας.

Οι παρεμβάσεις αυτές είναι μια απαραίτητη προϋπόθεση ώστε να μπορέσει η χώρα να αυξήσει σημαντικά την απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα, να καλύψει τα κενά ανταγωνιστικότητας της και, τελικά, να γίνει μια ανεπτυγμένη χώρα σε όλες τις διαστάσεις. Μόνο έτσι θα εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη φερεγγυότητα της έναντι των υποχρεώσεων που έχει αναλάβει. Οι προσδοκίες για ανάπτυξη και πλεονάσματα 3,5% επί του ΑΕΠ σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα δεν δικαιολογούνται με τους φόρους που επιβάλλονται σήμερα σε εργασία, επενδύσεις και κρίσιμους συντελεστές παραγωγής, αλλά ακόμα και μορφές κατανάλωσης. Πρέπει συνεπώς να ληφθεί μια στρατηγική απόφαση ως προς το αν οι κυβερνήσεις και εταίροι είναι έτοιμοι να στοχεύουν στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης προοπτικής ανάπτυξης και φερεγγυότητας της χώρας, πέρα από την επίτευξη βραχυπρόθεσμων δημοσιονομικών στόχων οι οποίοι όμως τελικά υπονομεύουν αυτές τις μακροπρόθεσμες προοπτικές. Ειδικότερες μελέτες (Ενδεικτικά, [μελέτη Διανέοσις – IOBE Απριλίου 2018](#), [Εβδομαδιαίο δελτίο ΣΕΒ 26/4/2018](#)) και συστάσεις για την ενδεδειγμένη φιλοαναπτυξιακή φορολογική πολιτική υπάρχουν πλέον πολλές. Αυτό που χρειάζεται είναι να υπάρξουν και ενδιαφερόμενοι στα κέντρα χάραξης πολιτικής για να τις αξιοποιήσουν!

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ
€368 δισ.
67% συνόλου*

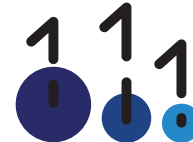
ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ
€60 δισ.
51% συνόλου*

ΠΩΛΗΣΕΙΣ
€62 δισ.
43% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ
€2,4 δισ. **
30% συνόλου**

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ
190.000
11% συνόλου ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

ΜΙΣΘΟΙ
€4,8 δισ.
20% συνόλου***

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΕΙΣΦΟΡΕΣ
€2,1 δισ.
20% συνόλου***

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ
€0,8 δισ.
29% συνόλου****

* ποσοστό επί του συνόλου ICAP

** κέρδη κερδοφόρων ως ποσοστό επί του συνόλου κερδών κερδοφόρων ICAP

*** ποσοστό επί του συνόλου τακτικών αποδοχών/ασφαλιστικών εισφορών ασφαλισμένων στο ΙΚΑ

**** ποσοστό επί του συνόλου εσόδων από φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει.

Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
T: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
T: +32 (0) 2 662 26 85
E: kdiamantouros@sev.org.gr

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

